

УДК 336.143
JEL H72

В. Г. Дем'янишин, Т. О. Кізіма

Регіональна бюджетна політика: теоретична концептуалізація та перспективи розвитку

Розглянуто сутність і зміст регіональної бюджетної політики. Охарактеризовано складові цієї політики, зокрема: регіональну бюджетну стратегію і регіональну бюджетну тактику як форми реалізації регіональної бюджетної політики, а також окремі види цієї політики. Сформульовано першочергові завдання, пов'язані з модернізацією регіональної бюджетної стратегії та регіональної бюджетної тактики.

Ключові слова: регіональна бюджетна політика, регіональна бюджетна стратегія, регіональна бюджетна тактика, ефективність регіональної бюджетної політики, бюджетний процес, бюджетний механізм, бюджетні відносини, бюджетна система.

Формування і реалізація регіональної бюджетної політики в Україні тісно пов'язані з процесами децентралізації влади, збільшенням бюджетних повноважень і зміцненням фінансової бази органів місцевого самоврядування. Будучи універсальною за своїм характером, регіональна бюджетна політика дає змогу об'єднати засади об'єктивного та суб'єктивного начал, визначити їхні оптимальні межі для того чи іншого етапу розвитку суспільства, спрямувати бюджетні відносини на зміцнення економічного потенціалу регіонів і зростання добробуту громадян.

Від глибини пізнання сутності бюджетних відносин, розуміння особливостей розподільчих процесів, їхньої кінцевої мети залежить зміст, якість, цілеспрямованість та ефективність регіональної бюджетної політики. У найбільш узагальненому вигляді теоретична модель розподілу ВВП і бюджетних фондів регіонів у кінцевому підсумку має оптимально задовольнити потреби всіх учасників розподільчих відносин, а саме: державу, регіони, територіальні громади, юридичних і фізичних осіб. Відповідній меті має бути підпорядкована регіональна бюджетна політика.

Відтак, розробляючи напрями регіональної бюджетної політики, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування передусім мають визначитися із стратегічними напрямками соціально-економічного розвитку своїх регіонів, обрати оптимальну модель розвитку регіону, яку прагнуть побудувати територіальні громади.

Сучасна українська фінансова наука і практика, використовуючи надбання світової науки і результати наукових досліджень вітчизняних учених, має власні напрацювання у сфері регіональної бюджетної політики. Теоретичні засади регіональної бюджетної політики представлені у наукових працях таких учених, як: С. Булгакова [1], О. Василик [2], Т. Коляда [3], А. Крисоватий [4], В. Лагутін [5], Л. Лисяк [6], В. Опарін [7], Ю. Пасічник [8], І. Плужніков [9], В. Федосов [7] та інші. Загалом у науковій літературі розкрито окремі питання, які стосуються сутності регіональної бюджетної політики, принципів її формування, напрямів реформування у сучасних умовах.

Значна частина сучасних надбань вітчизняної науки і практики щодо розроблення і реалізації регіональної бюджетної політики в Україні були сформовані в умовах командно-адміністративної системи, які виявилися непридатними для використання в ринкових умовах господарювання, оскільки базувалися на адміністративних методах управління. Спроби окремих вітчизняних науковців

© В. Г. Дем'янишин, Т. О. Кізіма, 2016.

і практиків рекомендувати для застосування зарубіжний досвід виявилися неефективними, а в більшості випадків шкідливими для регіональної економіки та фінансової практики. В Україні відсутня регіональна бюджетна стратегія, яка б, з одного боку, базувалася на засадах фінансової науки, а з іншого, – враховувала вітчизняні національні, історичні, природні, географічні, економічні особливості регіонів, традиції й менталітет населення. Регіональна бюджетна тактика не упорядкована, окремі тактичні заходи проводяться хаотично, що негативно відображається на соціально-економічному розвитку регіонів. Відсутня система оцінки ефективності регіональної бюджетної політики на різних стадіях її формування й реалізації. Загалом сучасна регіональна бюджетна політика не сприяє якісному виконанню органами місцевого самоврядування своїх функцій і забезпеченню належного рівня добробуту громадян.

Метою статті є оцінка сучасних концепцій регіональної бюджетної політики в Україні та з'ясування перспектив її розвитку в умовах бюджетної децентралізації.

Зміст регіональної бюджетної політики полягає у використанні державою та органами місцевого самоврядування бюджетних відносин для досягнення певних політичних цілей. Передусім ці відносини стосуються формування і використання регіональних фондів грошових коштів і знаходять своє відображення у доходах місцевих бюджетів, методах їхньої мобілізації, видатках бюджетів і методах і напрямках їхнього використання на суспільні потреби. Саме за допомогою регіональної бюджетної політики місцева влада здійснює відповідний комплекс заходів, спрямованих на реалізацію своїх функцій через бюджет. Для цього вона використовує свої повноваження та конкретні інституції, які дають змогу управляти відносинами з громадянами, суб'єктами господарювання та іншими учасниками бюджетних відносин.

В економічній літературі відсутні єдині підходи до трактування змісту регіональної бюджетної політики, розробки найважливіших напрямів реалізації, що негативно відображається на системі її провадження та ефективності. У багатьох випадках зустрічаються інтерпретації терміна «бюджетна політика» як податково-бюджетна, бюджетно-податкова, фінансово-бюджетна, фіскальна тощо, причому це характерно як для зарубіжних, так і вітчизняних наукових джерел.

У вітчизняній літературі найпоширенішим є визначення бюджетної політики, дане О. Василюком, як «... сукупності заходів держави щодо організації та використання фінансів для забезпечення економічного і соціального розвитку» [2, с. 53]. Підтримуючи таке трактування, а саме щодо розкриття змісту політики через сукупність заходів держави, одночасно ми вважаємо, що подібне визначення стосується більше фінансової політики, а не бюджетної, хоча бюджетна політика є складовою фінансовою.

Схоже визначення бюджетної політики наводить І. Плужніков [9, с. 177]. Однак в іншому місці цей автор наводить конкретніше визначення такої політики як системної сукупності пріоритетів (національних інтересів), наукових підходів і конкретних заходів щодо цілеспрямованої діяльності держави з регулювання бюджетного процесу і використання бюджетної системи для рішення економічних і соціальних завдань країни [9, с. 177].

С. Булгакова пропонує таке визначення: «Бюджетна політика – це цілеспрямована діяльність держави (в особі органів державної влади і місцевого самоврядування) щодо регулювання бюджетного процесу, управління бюджетним дефіцитом, а також використання бюджетної системи для реалізації завдань економічної політики в країні» [1, с. 93]. В іншому місці науковець стверджує, що бюджетна політика – «... це сукупність методологічних принципів, практичних форм організації і методів використання бюджетних коштів» [1, с. 104]. Наведені визначення заслуговують на увагу, оскільки забезпечують різні підходи до розуміння цього складного явища.

На практичні аспекти бюджетної політики вказує В. Опарін. Він стверджує, що ця «... політика спрямована на формування бюджету держави, його збалансування і, головне, розподіл бюджетних коштів... Крім того, до бюджетної політики відноситься визначення засад бюджетного устрою країни і побудови її бюджетної системи та організація міжбюджетних відносин» [7, с. 36].

Специфічними є підходи Ю. Пасічника до обґрунтування змісту бюджетної політики як особливого поняття. Він вважає, що «оскільки бюджетна політика формується людьми, а функціонує в реальних економічних процесах, є підстави стверджувати, що вона має об'єктивний та суб'єктивний зріз. Об'єктивний зріз – це реальні економічні процеси, які виникають у результаті суспільного виробництва і включають як основу фінансові потоки. Суб'єктивний зріз – це відносини, які функціонують у надбудові, пов'язані з людською діяльністю і проявляються у юридичних актах, прийнятті та виконанні бюджету, перерозподільчих бюджетних механізмах» [8, с. 250]. Загалом ми погоджуємося з такими підходами, хоча їхнє пояснення частково вважаємо дискусійним.

У В. Лагутіна бюджетна політика – «... це політика бюджетних доходів і витрат, яка повинна сприяти сталому економічному зростанню» [5, с. 41]. Такий підхід у концентрованому вираженні відображає сферу, у якій проявляється бюджетна політика, однак за своєю сутністю, змістом і формою ця політика є значно ширшим поняттям.

Зазначені та інші підходи до трактування бюджетної політики держави мають безпосереднє відношення до регіональної бюджетної політики. Однак ми не ставимо за мету розглянути всі визначення бюджетної політики, оскільки кожен фінансист має свої підходи, що свідчить про неоднорідність, складність, унікальність та особливість цієї політики. Будь-яке з наведених визначень має право на існування, оскільки акцентує свою увагу на найважливіших, на думку відповідного автора, аспектах бюджетної політики. Одночасно, враховуючи надбання фінансової науки і практики, сформуємо власні підходи до трактування сутності сучасної регіональної бюджетної політики.

Зміст регіональної бюджетної політики полягає у визначенні курсу, завдань і напрямів діяльності держави та органів місцевого самоврядування у сфері формування і використання коштів бюджетного фонду.

Ю. Пасічник вдало, на нашу думку, акцентував увагу на об'єктивному та суб'єктивному зрізах бюджетної політики [8, с. 250]. Ми підтримуємо таку точку зору і вважаємо, що регіональна бюджетна політика має об'єктивне і суб'єктивне начала. Об'єктивне начало полягає у тому, що ця політика функціонує у реальних економічних процесах, обумовлених об'єктивними економічними відносинами. Суб'єкт політики не може без неї обійтися, її уникнути. Тому при формуванні політики суб'єкту належить детально ознайомитися з характером розподільчих процесів, освоїти їхні особливості, розробити віртуальну модель такої політики, яка б базувалася на об'єктивних процесах. Без такої роботи практичні заходи регіональної бюджетної політики будуть неефективними або навіть шкідливими.

Суб'єктивне начало регіональної бюджетної політики, на нашу думку, полягає у розробці конкретних пріоритетів, напрямів, завдань і засобів реалізації бюджетних відносин на практиці.

Загальноприйнятим у фінансовій науці є поділ бюджетної політики держави і регіонів залежно від періоду і характеру завдань, що вирішуються, на бюджетну стратегію та бюджетну тактику [2, с. 53].

В економічній літературі зустрічаються різні визначення як бюджетної стратегії, так і бюджетної тактики. Так, наприклад, О. Василик під бюджетною стратегією розуміє довготривалий курс бюджетної політики, розрахований на перспективу, що передбачає вирішення глобальних завдань, визначених економічною стратегією [2, с. 53]. Такий курс передбачає прогнозування світових

тенденції розвитку бюджетного механізму, формування концепції створення і використання бюджетних ресурсів, окреслення принципів організації бюджетних відносин. Аналогічні визначення з деякими модифікаціями дають інші економісти.

Отже, на основі цього трактування можна зробити висновок, що регіональна бюджетна стратегія – це перспективний курс регіональної бюджетної політики. Вона зумовлює розв'язання масштабних стратегічних завдань регіону. Таким чином, метою регіональної бюджетної стратегії є встановлення основних напрямів бюджетної політики регіону та її спрямування на розробку відповідних економічних важелів.

Ми вважаємо, що регіональна бюджетна стратегія – це цілісна система дій держави та органів місцевого самоврядування, спрямована на реалізацію мети, завдань і пріоритетів довготривалого курсу регіональної бюджетної політики, розрахованих на тривалу перспективу, що передбачає вирішення перспективних завдань, визначених економічною стратегією.

Якщо регіональна бюджетна стратегія пов'язана з вирішенням перспективних завдань, то регіональна бюджетна тактика охоплює переважно поточні питання. О. Василик зазначає: «Бюджетна тактика спрямована на вирішення завдань конкретного етапу розвитку суспільства шляхом своєчасної зміни способів організації бюджетних взаємовідносин, переорієнтації бюджетного механізму, перерозподілу фінансових ресурсів» [2, с. 57]. Подібних підходів дотримуються й інші економісти.

Ми ж під регіональною бюджетною тактикою розуміємо форму реалізації бюджетної стратегії, комплекс адаптивних заходів впливу держави та органів місцевого самоврядування на стан функціонування конкретних бюджетних взаємовідносин задля надання їм параметрів, визначених завданнями регіональної бюджетної стратегії. Головною функціональною характеристикою та критеріальною ознакою тактики є саме адаптивність. Межі та орієнтири такої адаптивності задаються стратегією.

Якщо стратегія формується, як правило, під впливом політичних та ідеологічних засад, то тактика безпосередньо залежить від дій держави та органів місцевого самоврядування і може мати самостійний характер. У такому випадку тактика перетворюється у гальмо бюджетної стратегії або її обмежує, спричиняється до неузгодженості у діях окремих інститутів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування.

Загалом регіональна бюджетна стратегія в діалектичній єдності з регіональною бюджетною тактикою складає регіональну бюджетну політику. Таким чином, ми вважаємо, що регіональна бюджетна політика – це діяльність органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування з визначення стратегічної мети, напрямів, завдань і пріоритетів розвитку бюджетних відносин, засобів бюджетної тактики для їхнього досягнення, а також застосування цих засобів.

На сучасному етапі розвитку суспільства, на нашу думку, дуже складною є проблема оптимізації регіональної бюджетної політики. Критерії такої оптимізації полягають у найповнішому досягненні мети найдешевшими засобами.

Характерною ознакою сучасної бюджетної системи є нетривіальна багатомірність, яка полягає в наявності власних інтересів, системи цінностей і цілей у суб'єктів державної влади, державного управління, місцевого самоврядування, платників податків і зборів, розпорядників бюджетних коштів тощо. Тому особливо актуальним завданням регіональної бюджетної політики є збалансування інтересів, які пов'язані з формуванням і використанням бюджетних ресурсів держави та регіонів.

Враховуючи наші підходи до трактування сутності регіональної бюджетної політики та напрацювання вітчизняної фінансової науки і практики, ми пропонуємо цю політику класифікувати за такими видами:

- регіональну політику у сфері доходів місцевих бюджетів, яка включає податкову (фіскальну) політику і політику мобілізації неподаткових надходжень;
- регіональну політику у сфері видатків місцевих бюджетів, яка включає політику кошторисного фінансування, інвестиційну політику (політику бюджетного інвестування), політику бюджетного кредитування (за рахунок видаткової частини бюджетів), політику бюджетного дотування і субсидіювання (надання дотацій і субвенцій юридичним особам і субсидій населенню), політику бюджетного резервування;
- регіональну політику у сфері бюджетного регулювання і міжбюджетних відносин (політику бюджетного регулювання у процесі збалансування дохідної і видаткової частин місцевих бюджетів і міжбюджетних відносин у процесі виконання цих бюджетів), яка включає політику надання трансфертів і політику отримання трансфертів
- регіональну політику у сфері муніципального боргу, яка включає політику управління місцевими запозиченнями.

Запропонована нами класифікація регіональної бюджетної політики дасть змогу структурувати заходи і найважливіші напрями цієї політики, оптимізувати її складові відповідно до принципів організації, мети, завдань, суб'єктів та об'єктів з урахуванням ефективності проведення та отримання очікуваних кінцевих результатів.

Як відомо, об'єктивну оцінку будь-якому явищу можна дати виключно за умови використання загальноновизнаних критеріїв і показників. Більшість вітчизняних економістів у різній інтерпретації пропонують застосовувати такі критерії ефективності бюджетної політики (у тому числі й регіональної): рівень збирання бюджетних доходів загалом і податків зокрема; рівень виконання бюджетних зобов'язань; динаміка регіонального ВВП; рівень безробіття; ступінь виконання нормативно-правових актів про бюджет; величина бюджетної заборгованості внаслідок наявної несплати податкових зобов'язань; величина простроченої заборгованості з оплати праці через відсутність бюджетного фінансування; величина простроченої заборгованості з оплати державного замовлення; величина простроченої заборгованості бюджетних установ через їх недофінансування; рівень виконання законодавчих і прирівняних до них актів про бюджет [1, с. 101; 8, с. 146; 4, с. 113; 3; 6].

Загалом перераховані критерії можна використовувати для оцінки ефективності проведення регіональної бюджетної політики, зокрема на стадії виконання місцевих бюджетів або після завершення бюджетного року. Однак на стадіях планування, програмування чи прогнозування для оцінки ефективності ці показники неприйнятні. У цьому випадку має використовуватись інша сукупність показників і специфічна методика, яка б відповідала потребам оптимізації підходів у процесі вибору напрямів регіональної бюджетної стратегії.

Отже, під ефективністю регіональної бюджетної політики ми розуміємо здатність створювати соціально-економічний ефект у результаті діяльності органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування з визначення стратегічної мети, напрямів, завдань і пріоритетів розвитку бюджетних відносин для їхнього досягнення, застосування цих засобів, а також результативність процесів формування доходів, використання коштів бюджетів, бюджетного регулювання і міжбюджетних відносин, управління місцевим боргом з використанням спеціальних критеріїв і показників.

Ефективність регіональної бюджетної політики доцільно зіставляти з соціально-економічною оптимальністю, яка передбачає проведення такої макро-економічної та регіональної політики (за допомогою оподаткування, фінансування, у т. ч. соціальних витрат тощо), яка б, з одного боку, не гальмувала стимулів

до праці, підприємницької діяльності, а з іншого, – не породжувала б бажання існувати лише за рахунок соціальних витрат. Кінцевою метою регіональної бюджетної політики, як і соціально-економічної політики загалом, є задоволення сукупних потреб регіону, потреб усіх соціальних верств населення, трудових колективів та окремих індивідів. Відповідно, за умови ефективної регіональної бюджетної політики розподільчі процеси мають бути організовані оптимально, тобто щоб у результаті розподілу і перерозподілу регіонального ВВП за допомогою бюджету були задоволені усі учасники розподільчих відносин (держава, регіони, територіальні громади, юридичні особи і населення).

Регіональна бюджетна політика може вважатися ефективною за умов достатньої ефективності всіх її складових, зокрема:

- ефективної політики у сфері доходів місцевих бюджетів, включаючи податкову політику і політику мобілізації неподаткових надходжень;
- ефективної політики у сфері видатків місцевих бюджетів (політики кошторисного фінансування, бюджетного інвестування, бюджетного кредитування, бюджетного субсидювання та бюджетного резервування);
- ефективної політики у сфері бюджетного регулювання і міжбюджетних відносин;
- ефективної політики у сфері муніципального боргу.

Вибір критеріїв різних аспектів ефективності регіональної бюджетної політики залежить від її мети і завдань. Стосовно наповнення доходної частини місцевих бюджетів ці критерії мають включати різні ділянки роботи, пов'язані з мобілізацією податкових і неподаткових надходжень, а також із впливом податків на стан економіки, соціальної сфери регіонів та рівень добробуту населення.

Стосовно видатків місцевих бюджетів можуть використовуватися різні оціночні критерії. Так, наприклад, О. Барановський, П. Петренко, В. Симоненко пропонують виділяти сім аспектів ефективності видатків (цільовий, правовий, екологічний, науково-технічний, комерційний, виробничий, ринковий) і застосовувати до них відповідні оціночні критерії [10, с. 147]. Розглядаючи ефективність використання бюджетних коштів, доцільно враховувати рівень наближення витрат до визначеної мети, застосовуючи систему кількісних і якісних показників.

Наявність проблем і недоліків у регіональній бюджетній політиці, пов'язаних з об'єктивними та суб'єктивними чинниками, обумовлює необхідність пошуку шляхів її оптимізації та розвитку. Тому удосконалення регіональної бюджетної політики в Україні, на нашу думку, можна забезпечити за рахунок таких заходів:

- розробки стратегічної моделі розвитку регіонів з визначенням її мети на тривалу перспективу (25-50 років);
- формування оптимальної схеми розподілу регіонального валового внутрішнього продукту за допомогою бюджетних відносин відповідно до стратегічної моделі розвитку регіонів;
- складання конкретних довготривалих регіональних програм економічного і соціального розвитку, для реалізації яких необхідна концентрація бюджетних ресурсів, а також визначення критеріїв оцінки ефективності цих програм;
- створення сприятливих умов для розвитку внутрішнього регіонального ринку та реального сектору економіки, сприяння формуванню і нарощенню регіонального капіталу, суттєвої активізації ролі територіальних громад в інвестиційному процесі, формування бюджету регіонального розвитку і створення державного банку регіонального розвитку як специфічних інституційних одиниць;

- концентрації зусиль органів місцевого самоврядування та бюджетних ресурсів на розвитку і примноженні людського капіталу (розробки та реалізації стратегії модернізації системи освіти, охорони здоров'я, наближення їхньої якості до стандартів ЄС, перебудови системи соціального захисту населення, суттєвого підвищення добробуту населення, істотного зростання соціальних інвестицій);
- переходу до довгострокового та середньострокового бюджетного планування, програмування і прогнозування, розробки їхніх науково обґрунтованих методологічних засад;
- формування оптимальної структури господарств усіх регіонів, яка б гарантувала їх комплексний розвиток, запровадження високоефективної системи фінансового вирівнювання територій, гарантованих державою соціальних стандартів;
- розробки дієвої системи оцінки бюджетних ризиків і бюджетних зобов'язань;
- упорядкування законодавчих і нормативних актів, які регулюють бюджетні відносини та забезпечення логічного взаємозв'язку між окремими положеннями цих документів, уніфікації, консолідації та спрощення нормативно-правової бази;
- застосування різноманітних інвестиційних інструментів приватизації, сприяння розвитку фінансового лізингу, використання стимулів для розвитку малого і середнього бізнесу;
- конкретизації ролі, повноважень, обов'язків усіх учасників бюджетного процесу, усунення дублювань і суперечностей;
- формування дієвої системи оцінки ефективності використання бюджетних коштів як з боку держави, органів місцевого самоврядування, так і з боку розпорядників бюджетних коштів, чіткого встановлення єдиних критеріїв оцінки ефективності бюджетних видатків, механізму і методики оцінки ефективності використання бюджетних коштів;
- досягнення повної прозорості при формуванні та виконанні місцевих бюджетів усіх рівнів;
- перегляду та вдосконалення механізму організації міжбюджетних відносин, спрямованих на зміцнення власної дохідної бази місцевих бюджетів за рахунок децентралізації бюджетних ресурсів держави, суттєвого удосконалення системи фінансового вирівнювання територій тощо;
- удосконалення інформаційного забезпечення регіональної бюджетної політики, зокрема запровадження досконалої бюджетної статистики, яка б унеможливила отримання викривленої інформації про стан виконання місцевих бюджетів;
- реформування системи бюджетного контролю відповідно до міжнародних вимог, принципів і стандартів.

Практична реалізація цих заходів, на нашу думку, сприятиме удосконаленню регіональної бюджетної політики, підвищенню її ефективності та досягненню перспективних завдань соціально-економічного розвитку держави та її регіонів.

Зміст регіональної бюджетної політики полягає у визначенні курсу, завдань і напрямів діяльності держави та органів місцевого самоврядування у сфері формування і використання коштів бюджетного фонду.

Загалом регіональна бюджетна політика – це діяльність органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування з визначення стратегічної мети, напрямів, завдань і пріоритетів розвитку бюджетних відносин, засобів бюджетної тактики для їхнього досягнення, а також застосування цих засобів. Регіональна бюджетна політика включає регіональну бюджетну стратегію та регіональну бюджетну тактику.

До перспективних напрямів формування регіональної бюджетної стратегії запропоновано віднести: розробку стратегічної моделі розвитку регіонів; складання конкретних довготривалих регіональних програм економічного і соціального розвитку; бюджетну реструктуризацію та трансформацію бюджетних ресурсів у дієвий чинник ефективного соціально-орієнтованого економічного зростання регіонів; створення сприятливих умов для розвитку внутрішнього регіонального ринку та реального сектору економіки; концентрацію зусиль органів місцевого самоврядування та бюджетних ресурсів на розвитку і примноженні людського капіталу; перехід до довготермінового та середньострокового бюджетного планування, програмування і прогнозування; запровадження високоефективної системи фінансового вирівнювання територій, гарантованих державою соціальних стандартів.

Удосконалення та розвиток регіональної бюджетної тактики рекомендовано здійснювати за рахунок таких заходів: реформування системи регіонального бюджетного планування; розробки дієвої системи оцінки бюджетних ризиків і бюджетних зобов'язань; перегляду методики справляння до місцевих бюджетів усіх рівнів окремих видів доходів; оптимізації та стабілізації кількості головних розпорядників бюджетних коштів місцевих бюджетів України; формування дієвої системи оцінки ефективності використання бюджетних коштів; досягнення повної прозорості при формуванні та виконанні місцевих бюджетів усіх рівнів; перегляду та вдосконалення механізму організації міжбюджетних відносин, спрямованих на зміцнення власної дохідної бази місцевих бюджетів за рахунок децентралізації бюджетних ресурсів держави, суттєвого удосконалення системи фінансового вирівнювання територій тощо.

Список використаних джерел

1. Формування і функціонування бюджетної системи України : монографія / [С. О. Булгакова, О. Т. Колодій, Л. В. Єрмошенко та ін.]; заг. ред.: А. А. Мазаракі. – К.: Книга, 2003. – 344 с.
2. Василик О. Д. Бюджетна система України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
3. Коляда Т. А. Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика : монографія / Т. А. Коляда. – Ірпін: Університет Державної фіскальної служби України, 2016. – 396 с.
4. Крисоватий А. І. Теоретико-організаційні доміанти та практика реалізації податкової політики в Україні : монографія / А. І. Крисоватий. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 371 с.
5. Лагутін В. Д. Бюджетна та монетарна політика: координація в трансформаційній економіці : монографія / В. Д. Лагутін ; Київський національний торговельно-економічний університет. – К., 2007. – 248 с.
6. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : монографія / Л. В. Лисяк ; ДННУ «Академія фінансового управління». – К., 2009. – 600 с.
7. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями : монографія / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін ; наук. ред.: В. Федосов ; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. – К., 2002. – 387 с.
8. Пасічник Ю. В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні : монографія / Ю. В. Пасічник. – Донецьк: Юго-Восток, 2005. – 642 с.
9. Засади формування бюджетної політики держави : монографія / [М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін, І. О. Плузників та ін.]; наук. ред.: М. М. Єрмошенко ; Національна академія управління. – К., 2003. – 284 с.
10. Симоненко В. К. Основи єдиної системи державного фінансового контролю в Україні (макроекономічний аспект) / В. К. Симоненко, О. І. Барановський, П. С. Петренко. – К.: Знання України, 2006. – 280 с.

References

1. Mazaraki, A. A. (Ed.), Bulhakova, S. O., Kolodiy, O. T., Yermoshenko, L. V., & et al. (2003). *Formuvannya i funktsionuvannya byudzhetnoyi systemy Ukrainy* [The formation and functioning of the budget system of Ukraine]. Kyiv: Book [in Ukrainian].
2. Vasylyk, O. D., & Pavlyuk, K. V. (2004). *Byudzhetna systema Ukrainy* [The budget system of Ukraine] (Textbook). Kyiv: Center of Educational Literature [in Ukrainian].
3. Kolyada, T. A. (2016). *Formuvannya byudzhetnoyi stratehiyi Ukrainy: teoriya, metodolohiya, praktyka* [Formation of budget strategy of Ukraine: theory, methodology, practice]. Irpin: University of State Fiscal Service of Ukraine. [in Ukrainian].

4. Krysovaty, A. I. (2005). *Teoretyko-orhanizatsiyni dominanty ta praktyka realizatsiyi podatkovoyi polityky v Ukrainy [Theoretical and organizational dominants and practice of implementation of tax policy in Ukraine]*. Ternopil: Kart-blansh. [in Ukrainian].
5. Lahutin, V. D. (2007). *Byudzhetna ta monetarna polityka: koordynatsiya v transformatsiyniy ekonomitsi [Fiscal and monetary policy: coordination in transformation economy]*. Kyiv: Kyiv National University of Trade and Economics [in Ukrainian].
6. Lysyak, L. V. (2009). *Byudzhetna polityka u systemi derzhavnoho rehulyuvannya sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Fiscal policy in the system of state regulation of social and economic development of Ukraine]*. Kyiv: Academy of Financial Management. [in Ukrainian].
7. Fedosov, V., Oparin, V., & Lyovochkin, S. (2002). *Finansova restrukturyzatsiya v Ukraini: problemy i napryamy [Financial restructuring in Ukraine: problems and trends]*. Kyiv: Kyiv National Economic University n.a. Vadym Hetman [in Ukrainian].
8. Pasichnyk, Yu. V. (2005). *Byudzhetnyy potentsial ekonomichnoho zrostannya v Ukraini [Budget potential of economic growth in Ukraine]*. Donetsk: South-East Ltd. [in Ukrainian].
9. Yermoshenko, M. M. (Ed.), Yerokhin, S. A., Pluzhnikov, I. O., & et al. (2003). *Zasady formuvannya byudzhetnoyi polityky derzhavy [The principles of forming of the state budget policy]*. Kyiv: National Academy of Management. [in Ukrainian].
10. Symonenko, V. K., Baranovsky, O. I., & Petrenko, P. S. (2006). *Osnovy yedynoyi systemy derzhavnoho finansovoho kontrolyu v Ukraini (makroekonomichnyy aspekt) [Basics of the unified system of state financial control in Ukraine (macroeconomic aspect)]*. Kyiv: Knowledge of Ukraine. [in Ukrainian].

Demyanyshyn V. H., Kizyma T. O. Regional budget policy: theoretical conceptualization and development prospects.

Ukraine has no regional budget strategy that would be, on the one hand, based on the principles of financial science, and on the other hand would take into account the domestic national, historical, natural, geographical and economic features of the regions, traditions and mentality of the population. In general the current regional budget policy is not supporting quality performance of its functions by the local authorities and is not ensuring a proper level of welfare of citizens. Therefore the topic of this scientific research happens to be very relevant in the modern world.

This article aims to evaluate the modern concepts of regional budget policy in Ukraine and determine the prospects of its development in terms of fiscal decentralization.

In the process of this research it is concluded that the sense of the regional budget policy is to determine the course, directions and objectives for the activities of state and local governments in area of the budgetary funds formation and use. This study pays particular attention to the fact that the regional budget policy strategy includes regional budget strategy and regional budget tactics.

Strategic performance indicators of the abovementioned types of effective regional budget policy can be used for making tactical and strategic management decisions and developing actions, plans and programs for the next periods in some regions.

This study proposes to include the following into the perspective directions of forming a regional budget strategy: elaboration of strategic model of the regions' development; budget restructuring and transformation of the budgetary resources into the working factor of the effective socially-oriented economic growth of the regions; transition to long-term and medium-term budget planning, programming and forecasting; introduction of highly efficient system for the financial equalization of the territories.

This study recommends to implement the following measures for the improvement and development of the regional budget tactics: reform of the system of regional budget planning; formation of an effective system of assessing the effectiveness of budget funds use; achievement of full transparency in the formation and execution of local budgets of all levels; review and improvement of the mechanism of inter-budgetary relations, which should be aimed at strengthening the own revenue base of local budgets by decentralization of state budgetary resources and significant improvement of the financial equalization system for territories.

Keywords: regional budget policy, regional budget strategy, regional budget tactics, effectiveness of regional budget policy, budget process, budget mechanism, budgetary relations, budgetary system.

Дем'янишин Василь Григорович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Тернопільського національного економічного університету (v.g.demianyshyn@gmail.com).

Demyanyshyn Vasyl Hrygorovych – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Professor of the Department of finance n.a. S. I. Yuriy of the Ternopil National Economic University.

Кізіма Тетяна Олексіївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Тернопільського національного економічного університету (tetyana.kizyma68@gmail.com).

Kizyma Tetyana Oleksiyivna – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Professor of the Department of finance n.a. S. I. Yuriy of the Ternopil National Economic University.

Надійшло 04.12.2016 р.